

29.8.2014

Oikeusministeriö
oikeusministerio@om.fi
kirta.heine@om.fi

Viite: OM:n kirje 26.6.2014 (OM 6/33/2014)

Asia: Lausunto työryhmän mietinnöstä ”Valtion oikeusaputoimistojen rakenneuudistus”

Numerointi lausuntopyynnön kysymysten mukaisesti

1. Julkisen oikeusavun ja yleisen edunvalvonnan eriyttäminen

Ehdotus oikeusavun ja yleisen edunvalvonnan eriyttämisestä on kannatettava. Tämä vähentää esteellisyysilanteita toimistojen sisällä ja on toimintojen erilaisen luonteen vuoksi perusteltua.

Mikäli eriyttäminen toteutetaan, yhdenmukaisinta olisi toteuttaa se kauttaaltaan eli myös pienimpien yksiköiden osalta. Tuolloin voi tulla mietittäväksi kysymys, tulisiko edunvalvonta myös järjestelmänä eriyttää oikeusaputoiminnasta.

2. Kahdeksan oikeusapupiirin muodostaminen

Sinänsä ajatus yhtenäisestä toimialuejaosta oikeusministeriön alaisissa virastoissa sekä hallinnon keskittämisestä on kannatettava.

Ehdotuksen mukaan oikeusapupiirit olisivat virastoja. Tämä tarkoittaisi sitä, että maantieteellisesti toisiaan lähinnä olevat oikeusaputoimistot olisivat saman viraston alaisuudessa. Tältä osin tulisi miettiä, aiheuttaako tämä esteellisyysilanteita siten, että samaan virastoon kuuluvien toimistojen julkiset oikeusavustajat eivät voisi avustaa toistensa vastapuolia kuten on käynyt yhdistetyissä oikeusaputoimistoissa. Tämä aiheuttaisi lisää ohjauksia yksityisille avustajille.

Ehdotuksen mukaan tulosneuvotteluja ei käytäisi enää oikeusaputoimistokohtaisesti, vaan piirikohtaisesti oikeusministeriön kanssa. Oikeusapupiirin johtaja neuvottelisi tämän jälkeen toimistokohtaisesta tulostavoitteesta. Tämä vaikuttaisi selkeästi oikeusaputoimistojen itsenäisyyteen. Kunkin toimiston muun muassa alueelliset erityistarpeet tulisi pystyä huomioimaan tulosneuvotteluissa, mikä tulisi parhaiten esille toimistokohtaisissa tulosneuvotteluissa. Joka tapauksessa olisi tärkeää, että kukin oikeusaputoimisto voisi vaikuttaa tulosneuvotteluihin neuvottelemalla oikeusapupiirin johtajan kanssa tilanteestaan ja tarpeistaan jo ennen tulosneuvotteluja.

Ehdotettu menettely tarkoittaisi sitä, että oikeusaputoimistojen hallintoa hoidettaisiin yleensä kaukana useimmista piirin oikeusaputoimistoista, mikäli oikeusapupiirin johtajan toimipaikka sijaitsee yhdessä piirin oikeusaputoimistoista. Riskinä on kuten mietinnössäkkin todetaan, että oikeusapupiirin johtaja keskittyessään pelkästään hallintotehtäviin etäännyisi

Postiosoite	Käyntiosoite	Puhelin	Telefax	Sähköposti
PL 141 90101 Oulu	Rata-aukio 2 90100 Oulu	029 564 9500	029 564 9615	oulu.ko@oikeus.fi

käytännön oikeusaputyöstä ja käytännössä hallintoa jäisi kuitenkin oikeusaputoimistojen hoidettavaksi pitkien välimatkojen ja suuren henkilöstömäärän vuoksi.

3. Kuuden oikeusapupiirin muodostaminen

Ehdotus piirijaosta olisi lähes nykyisen oikeusapupiirijaon mukainen. Edellä kohdassa 2 selostettu koskee myös ehdotusta tältä osin. Henkilöstömäärä olisi suuressa osassa piirejä vielä suurempi kuin kahdeksan oikeusapupiirin mallissa.

4. Tehtäväkuvat

Ehdotettu menettely siirtäisi johtavien julkisten oikeusavustajien tehtäviä oikeusapupiirin johtajalle. Johtavat julkiset oikeusavustajat toimisivat toimistojensa lähiesimiehinä.

Lähtökohtaisesti lueteltujen hallinnollisten tehtävien keskittämistä voidaan pitää perusteltuna, mutta tehtäviä on paljon.

Virkanimitysten siirtyminen oikeusapupiirin johtajalle on hyvä piirin yhtenäisen käytännön kannalta, kun se tapahtuu yhteistyössä toimiston johtavan oikeusavustajan kanssa. Piirin toimistojen henkilökunnan henkilökohtaisten pisteiden vahvistaminen tulisi myös tapahtua yhteistyössä kunkin toimiston johtavan julkisen oikeusavustajan kanssa, koska he tuntevat henkilökuntansa parhaiten.

5. Yhdentoista oikeusaputoimiston muodostaminen

Kuten mietinnössä on todettu, tämä vaihtoehto ei ole paras mahdollinen oikeusaputoimistojen osalta. Toimistojen määrän vähentäminen alle puoleen lisäisi esteellisyystilanteita ja siten osoituksia yksityisille avustajille. Oikeusaputoimistot olisivat alueellisesti suuria ja yhdessä toimistossa olisi useita toimipaikkoja, mikä ei olisi toimistojen toiminnan kannalta toivottavaa.

Toisaalta malli voisi kuitenkin toimia hyvin siltä osin, kun johtavat julkiset oikeusavustajat hoitaisivat kaikki hallintotehtävät niihin keskittyen. Hyvä puoli olisi myös se, että he kävisivät tulosneuvottelut suoraan ministeriön kanssa ilman väliportaita.

6. Keskusviraston perustaminen

Keskusviraston perustaminen olisi perusteltua. Se yhtenäistäisi oikeusaputoimistot organisatorisesti syyttäjä-, kriminaalihuolto- ja vankeinhoitolaitoksen sekä ulosottotoimen kanssa. Hyvänä puolena olisi hallinnon yhtenäisyys sekä käytäntöjen seuraaminen ja henkilöstön kouluttaminen valtakunnan tasolla.

Keskusvirasto kävisi ensin tulosneuvottelut oikeusministeriön kanssa ja sen jälkeen tulosneuvottelut kunkin oikeusaputoimiston kanssa, mitä voidaan pitää oikeusaputoimistojen kannalta hyvänä menettelynä. Toimistokohtaiset tulosneuvottelut ovat olennaisen tärkeitä, jotta keskusvirasto saisi suoraan tietoa kustakin toimistosta ja sen erityistarpeista.

Kun tässä mallissa oikeusaputoimistot säilyisivät itsenäisinä virastoina, ei yhteinen keskusvirasto aiheuttaisi esteellisyyttä oikeusavustajien toiminnassa.

Oikeusapupiirirakenteen säilyttäminen olisi tässä mallissa kaksinkertaista organisaatiota eikä sille olisi tarvetta.

7. Oikeusapuviraston perustaminen

Oikeusapuvirasto muodostaisi yhden viraston, johon oikeusaputoimistot kuuluisivat. Tämä tilanne rinnastuisi toimistojen yhdistämiseen ja aiheuttaisi esteellisyyden. Näin ollen esitetty malli ei ole toimiva oikeusaputoiminnassa.

8. Parhaana pidetty malli oikeusaputoimistojen organisaatioksi

Mietinnössä esitetyistä vaihtoehtoista parhaana voidaan pitää keskusviraston perustamista oikeusaputoimistojen määrä säilyttäen ja piirijaosta luopuen.

Keskusvirasto olisi omiaan nostamaan oikeusaputoimen profiilia itsenäisenä toimijana. Operatiivisten hallinnollisten tehtävien keskittäminen saisi aikaan hallinnon tehokkuutta ja säästäisi toimistojen työpanosta asiakastyöhön. Keskusvirastomalli mahdollistaisi käytäntöjen seuraamisen ja yhtenäistämisen koko maassa sekä tarvittavan koulutuksen järjestämisen. Oikeusaputoimistojen itsenäisyys virastoina säilyisi ja jokainen toimisto kävisi itse keskusviraston kanssa tulosneuvottelunsa.

Oikeusaputoimistojen määrän karsiminen lisäisi esteellisyytilanteita ja vaikeuttaisi asiakkaaksi pääsyä, joten toimistojen nykyinen määrä tulisi säilyttää.

Keskusvirasto toimisi yhdessä suoraan itsenäisten oikeusaputoimistojen kanssa eikä tässä mallissa olisi tarvetta päällekkäiseen organisaatioon piiritasolla.

Lausunnon valmistelu

Käräjäoikeuden lausunnon on valmistellut käräjätuomari Minna Leikas.

Laamanni

Ville Konsén

Hallintopäällikkö

Jari Lehtelä